

FELSEFE DÜNYASI

2016/KIŞ/ WINTER Sayı/Issue: 64

FELSEFE / DÜŞÜNCE DERGİSİ

Yerel, Süreli ve Hakemli Bir Dergidir.

ISSN 1301-0875

Türk Felsefe Derneği mensubu tüm öğretim üyeleri (Prof. Dr., Doç. Dr., Yard. Doç. Dr.) *Felsefe Dünyası*'nın Danışma Kurulu/Hakem Heyetinin doğal üyesidir.

Sahibi/Publisher

Türk Felsefe Derneği Adına
Başkan Prof. Dr. Murtaza KORLAELÇİ

Editör / Editor

Prof. Dr. Celal TÜNER

Yazı Kurulu/Editorial Board

Prof. Dr. Murtaza KORLAELÇİ (Ankara Üniversitesi)

Prof. Dr. Ahmet İNAM (ODTÜ)

Prof. Dr. Celal TÜNER (Ankara Üniversitesi)

Prof. Dr. M. Kazım ARICAN (Yıldırım Beyazıt Ün.)

Doç. Dr. Levent BAYRAKTAR (Yıldırım Beyazıt Ün.)

Yard. Doç. Dr. Necmettin Pehlivan (Ankara Üniversitesi)

Yard. Doç. Dr. M. Enes KALA (Yıldırım Beyazıt Ün.)

Felsefe Dünyası yılda iki sayı olmak üzere Temmuz ve Aralık aylarında yayımlanır. 2004 yılından itibaren Philosopher's Index ve Tubitak/ULAKBİM tarafından dizinlenmektedir.

Felsefe Dünyası is a refereed journal and is published biannually. It is indexed by Philosopher's Index and Tubitak/ULAKBİM since 2004.

Adres/Address

Necatibey Caddesi No: 8/122

Kızılay - Çankaya / ANKARA

PK 21 Yenışehir/Ankara • Tel & Fax: 0 312 231 54 40

www.tufed.org.tr

Fiyatı / Price: 35 ₺ (KDV Dahil)

Banka Hesap No / Account No:

Vakıf Bank Kızılay Şubesi

IBAN : TR82 0001 5001 5800 7288 3364 51

Dizgi ve Baskı / Design and Printed by.

Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi

Alinteri Bulvarı 1256 Sokak No: 11

Yenimahalle/ANKARA

Tel: 0 312 354 91 31 (Pbx) Fax: 0 312 354 91 32

Basım Tarihi : Aralık 2016, 750 Adet

Antik Çağda Zorunlu Varlık Anlayışının Öncüsü Parmenides

MAKALE GELİŞ TARİHİ : 09.08.2016 / YAYINA KABUL TARİHİ: 02.11.2016

Mehmet AKGÜN*

Parmanides'in Hayatı ve Eserleri

Parmanides'in doğum tarihi hakkında kesin bilgimiz yoktur. Ancak bu konuda verilen farklı bilgileri kullanarak onun doğum tarihini tahmini olarak çıkarmak mümkün olabilir. Diogenes Laertios, Theophrastos'un Özet isimli eserinde Pyres'in oğlu olan Parmenides'in Anaximandros'un öğrencisi olarak gösterildiğini, ancak onun Anaximandros'un değil Xenophanes'in öğrencisi olmasına rağmen Xenophanes'in izinden gitmediğini, Pythagorasçı yoksul ama doğru düzgün adam olan Amenias'ın yanında bulunduğunu ve onu takip ettiğini, Amenias için anıt diktiğini, Parmenides'in kendisinin zengin ve seçkin bir aileden geldiğini, onu, Xenophanes'in değil Amenias'ın yönlendirdiğini¹ belirtiyor.

Platon, Parmenides isimli diyalogunda, Parmenides ile Zenon'un bir defa Büyük Panathena (büyük festival) için geldiklerini, bunu Pythodoros'un Antifon'a anlattığını belirtiyor. Bu bilgide, Parmenides'in iyice yaşlandığı, saçlarının iyice akladığı, yaşının da altmış beşin üzerinde olduğu zikrediliyor. Aynı bilgide, Zenon'un kırk yaşlarında, Sokrates'in ise çok genç olduğu ifade edilmektedir.²*Parmenides* isimli eserin bir başka çeviricisi olan Aziz Yardımlı, Parmenides'in doğum tarihi konusun-

* Pamukkale Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü Öğretim Üyesi, Prof. Dr.

1 Diogenes Laertios, *Ünlü Filozofların Yaşamları ve Öğretileri*, Pasifik Ofset, İstanbul, 2010, s. 429.

2 Platon, *Parmenides*, çev. Saffet Babür, Pelin Ofset, Ankara, dördüncü baskı, 2014, 127 bd.

da, Platon'un bu eserde verdiği bilgilerden hareketle³, eğer diyalog 80. Olimpiyad'a rastlayan M.Ö. 460-457'lerde yazılmışsa, bu sıralarda Parmenides altmış beş, Zenon da kırk yaşlarında ise, bu tarihlerde çok genç olduğu söylenen ve M.Ö.469'larda dünyaya geldiği bilinen Sokrates'in diyaloga katılma ihtimalinin bulunmadığını, eğer diyalog yazıldığında Sokrates yirmi yaşlarındaysa, diyalogda yer alan ve altmış beş yaşlarında olduğu ifade edilen Parmenides'in bu durumda M.Ö.515'lerde doğmuş olması gerektiğini belirtiyor.⁴ Bir başka kaynakta Pyres'in oğlu Parmenides'in, M.Ö.520 ve 510 tarihleri arasında Elea'da dünyaya geldiği ifade ediliyor.⁵

Jonathan Barnes, orijinal adı *Early Greek Philosophy* olan *Sokrates Öncesi Yunan Felsefesi* isimli eserinde Parmenides'in Pyres'in oğlu olduğunu, Güney İtalya'da bir Yunan kuruluşu olan Elea'dan geldiğini, soylu bir aileye mensup bulunduğunu, kendi ülkesini en iyi yasalarla örgütlediğini, her yıl ülkenin vatandaşlarının onun yasalarıyla yönetilmek için yemin ettiklerini, doğum tarihinin kesin olarak bilinmediğini, Yunan tarihçilerinin M.Ö. 540'da dünyaya geldiğini söylediklerini, ama Platon'un onun doğum tarihi olarak M.Ö. 515 yılını önerdiğini belirtiyor.⁶

Kaynaklarda genel olarak en olgun zamanının yani fikrinsel yönden en olgun zamanının 69. Olimpiyata rastladığı zikrediliyor.⁷ Bunun da tarih olarak M.Ö. 504-500'lere tekabül ettiği, bu sıralarda ise 40 yaşlarında olduğu belirtilen Parmenides'in muhtemelen, M.Ö. 540 veya 539'da

3 Platon, *Parmenides* isimli diyalogunda, Parmenides ile Zenon'un bir defa Büyük Panathena (büyük festival) için geldiklerini, bunu Pythodoros'un Antifon'a anlattığını belirtiyor. Bu bilgide, Parmenides'in iyice yaşlandığı, saçlarının iyice aklaştığı, yaşının da altmış beşin üzerinde olduğu zikrediliyor. Aynı bilgide, Zenon'un kırk yaşlarında, Sokrates'in ise çok genç olduğu ifade edilmektedir. Bkz. Platon, *Parmenides*, çev. Aziz Yardımlı, İdea Yayınevi, İstanbul, 2011, 127b, s. 10.

4 Platon, *Parmenides*, s. 6. Ayrıca diyalogda adı geçen kişileri, diyalogun çevirmeni Aziz Yardımlı, yine aynı sayfada, "...Adeimantos, Glaukon (Platon'un kardeşi), Antifon (Platon'un üvey kardeşi), Pythodoros (Zenon'un öğrencisi), Sokrates, Zenon, Parmenides (Zenon ile birlikte Güney İtalya'daki Yunan kolonisi Elea kentinin yutuşları), Aristoteles (otuz tirandan biri)" olarak belirtiyor.

5 Luciano De Crescenzo, *The History of Grek Philosophy*, vol. 1, The Pre-Socratics, Pan Books Ltd. Cavaye Place, London SW109PG, 1990, s. 74.

6 Jonathan Barnes, *Sokrates Öncesi Yunan Felsefesi*, çev. Hüsen Portakal, Umud Matbaası, İstanbul, 2004, s. 137.

7 Walter Kranz, *Antik Felsefe Metinler ve Açıklamalar*, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul, 1976, s. 60.

doğduğu ve 70 yaşlarındayken M.Ö.470’lerde ölmüş olabileceği tahmin ediliyor. Felsefeye bir Pythagorasçı olarak başladığı ve daha sonraları Xenophanes’e bağlandığı bildiriliyor.⁸

Onun hayatıyla ilgili olarak verilen bilgilerde soylu bir aileye mensup bulunduğu, Elea’lı ve babasının isminin Pyres olduğu anlaşılan Parmenides’in, doğum tarihi hakkında iki farklı bilgi bulunmaktadır. Bunlardan birisi Platon’un verdiği bilgi, diğeri de Yunan tarihçilerinin verdiği bilgidir. Eğer Platon’un verdiği tarih kabul edilecek olursa M.Ö. 515’lerde dünyaya geldiği, Yunan tarihçilerinin verdiği tarih kabul edilecek olursa M.Ö. 540 veya 539’da dünyaya geldiği söylenebilir. 70 yaşlarında öldüğü bildirildiğine göre, birinci tarih kabul edilecek olursa M.Ö.445’lerde, ikinci tarih kabul edilecek olursa M.Ö.470’lerde ölmüş olabileceği tahmin edilebilir. Ama onun M.Ö.6. asrın son yarısında doğduğu, M.Ö. 5. asrın ilk yarısında ölmüş olduğu kesin gibi görünüyor.

Parmenides’in, görüşlerini altı ölçülü dizelerle şiir şeklinde yazılan *Yaşayakalan Şiirin Göreceli Özü* isimli bir eseri bulunduğu belirtiliyor. Şiirin düşsel bir önsözle başladığı, bundan sonra eserin ana bölümünün iki bölüme ayrıldığı, birinci bölümde “Gerçeğin Yolu”, “Gerçeğin Doğası” üzerinde durulduğu, ikinci bölümün ise “Görüşün Yolu”, “Doğa Üzerine” olduğu ve bu bölümün geleneksel İonya çalışmalarını izlediği, “Prolog” ve “Gerçeğin Yolu”nun çoğunun geriye kaldığı, “Görüşün Yolu”ndan ise parçaların bulunduğu ifade ediliyor.⁹

Varlık Anlayışı

Parmenides’in *Doğa Hakkında* (Şiir) isimli eserinin giriş kısmı ilginç bir yolculuğu sahnelemektedir. Gerçekten bu yolculuk, mistiklerin kemâlat yolculuğuna benzemektedir.¹⁰ Şiirde seçilen zaman, bütün canlı

8 John Burnet, *Early Greek Philosophy*, Published By Meridian Books, New York, 1957, s. 169-171.

9 Jonathan Barnes, *Sokrates Öncesi Yunan Felsefesi*, s. 138.

10 M.Ö. 6. asrın son yarısı ile M.Ö. 5. asrın ilk yarısı aralığında yaşadığı tahmin edilen Parmenides ile kendisinden aşağı yukarı on sekiz asır sonra yaşamış olan Necmeddin-i Kübra (Ölümü. M.1202) tarafından oluşturulan Kübrevîyye tarikatının uygulamalı esasları içerisinde bulunan semanın üç ilkesinden ikisi olan zaman ve mekanı benzer şekilde ifade etmeleri oldukça ilginçtir. Kübrevîyye tarikatının uygulamalı esasları içerisinde, tarikat hırkasını giymek, seccadeye oturmak, tekkeye gitmek, yemek yemek, semâ yapmak, tarikatın gerektirdiği riyazetle (riyazet; nefsi kırma, zühd ve takva

varlıkların en derin uykuda oldukları zamandır. Henüz şafak sökmemiş, daha Güneş'in doğmasına epey zaman vardır. Gecenin sabaha kavuşmaya yaklaştığı ve yerini gündüze bırakacağı bu zaman, insanın kendisiyle baş başa kalıp, kendisinde derin düşüncesiyle buluşabilmesinin önüne geçebilecek, kendisini dönüşümlü düşüncesinden alıkoyacak herhangi bir maddi durumun olmayacağı bir zamandır. Seçilen mekan ise gelişigüzel bir mekan değildir. Antik dönemin insanların sözlerinden asla şüphe duymadıkları, kendisini hakkın, doğruluğun ve gerçek adaletin temsilcisi olarak kabul ettikleri Tanrısal mekandır. Öyle ki, Parmenides, bu düşünce yolculuğunu, hakikatin ne olduğu konusundaki düşünceleri, hakikatin kaynağından almak ve öğrenmek için yapmıştır.

Şiire dikkatle bakıldığında, yolculuk sanki maddi bir yolculuk gibi ise de, maddi olmaktan ziyade manevi bir yolculuk olarak dikkati çekmektedir. Çünkü at arabasını çeken atlar, atlara yol gösteren Tanrısal Güneş kızları, at arabasının tekerleklerini döndüren yuvadaki dingillerin çıkardığı içli kaval sesi, Güneş kızlarının başlarındaki örtüleri elleriyle açarak karanlığı geride bırakıp yavaş yavaş ışığın çıkması, geceyle gündüzün değişkenliğini sağlayan üstten pervazla alttan taştan eşikle tutturulmuş dev kanatlı kapılar, kapıların anahtarları, kapının kanatlarıyla kapalı kalmasını sağlayan sürgüler, kanatların tunçtan milleri, civatalar ve çiviler, bunlar hep şiirde geçen maddi yönler gibidir. Ancak işin aslının öyle olmadığı, burada söylenenlerin hepsinin Tanrı huzuruna giderken Parmenides'in düşüncesinde geçenler olduğu anlaşılmaktadır. Açıkçası at arabaları, ölümsüz sürücüler, Güneşin kızları, gece ve gündüzün birbirini takip etmesindeki kesişme noktası olan kapılar vs. hepsi birer Tanrısal ışığı işaretleri olarak görülebilir.

gayesiyle rahat ve hoş gidecek şeylerden uzak durup perhizle ve az şeyle yetinerek yaşamaktır) meşgul olmak yer almaktadır. Semâ, musiki ile beraber yapılan dinsel raksın adabını anlatıyor. Ona göre semâda üç ilkeye uymak gerekir. Bunlar, mekân, zaman ve ihvan (sadık, samimi, candan dostlar, bir tarikat arkadaşları, saf, içi temiz)dır. Yani semânın yapılacağı yerin en uygun şartları taşınması, semânın seçileceği zamanın en elverişli zaman olması, semâyâ katılacak tarikat arkadaşlarının uyumlu ve aynı düşüncede insanlar olması gerekir. Bu ilkelere uyulmayacak olursa semâ, kendisinden beklenen manevî zevki veremez. Bkz. Hilmi Ziya, *Türk Tefekkürü Tarihi*, c. 2, Matbaa-ı Ebüzziya, İstanbul, 1933, s. 173.

Gerçekten bu cezbedici, meşakkatli ve zorlu yolculuğun sonunda Parmenides'in bilgeliğini, hak ve adalet Tanrıçasının kendisinden alacağı bilgilerle sağlamaştırıp güçlendirecek olan Parmenides'i, Tanrıça dostça karşılıyor ve ona, bu yolculuğu sana yaptırtan kötü bir kader değil, Tanrı kanunu ve haktır diyor. Ayrıca Tanrıça ona, hakikatin iyice yuvarlanmış sarsılmaz yüreğini, ölümlülerin hakiki inanç olmayan sanılarını, yani ölümlülerin aldanişlarını öğrenmesi gerektiğini de ilave ediyor.¹¹

Parmenides'in, bu cezbedici mistik düşünce yolculuğu esnasında, hakikatin ve adaletin temsilcisi olan Tanrıça'dan ilk öğrendiği şey, " Var Olan'ın, Var olması, var olmayanın ise Var Olan olmaması"dır. Bu bilgiyi, bilge bir kişiyi ikna ederek kabul etmek zorunda bırakan, hakikati takip eden akla uygun olan irdeleme yoludur. Bu irdeleme yolu, Var Olan'ın, var olmasının zorunlu olduğunu, yani Var Olan'ın var olmamasının mümkün olmadığını da akla kabul ettirecektir. Aynı zamanda bu irdeleme yoluyla bilge kişi, var olmayanın bilinemeyeceğini ve asla ifade edilemeyeceğini, ancak Var Olan'ın düşünülebileceğini ve ifade edebileceğini de anlayacaktır. Düşünülen şeyle Varlık aynı şeydir, Düşünmekle Var Olmak aynıdır.¹²

Burada Tanrıça tarafından hangi araştırma yollarının düşünülebileceği gösterilirken, bu yollardan birinin Var Olan'ın var olduğu, var olmayanın var olmadığı ki, hakikati bu yol izlediği için bu yolun inandırma yolu olduğu, diğerinin ise var olmayanın var olduğu ve varlığının zorunlu olduğu yoludur ki, bu ikinci yolun hiç bulunamaz olduğu vurgulanıyor. Bu nedenle hakikatin ve adaletin gerçek temsilcisi olan Tanrıça tarafından,

11 Parmenides, *Doğa Hakkında (Şiir)*, çev. Y. Gurur Sev, Yaylacık Matbaacılık San., İstanbul, 2015, FR. I, s. 1-32. Ayrıca bkz. John Burnet, *Early Greek Philosophy*, s. 172-173; Mübahat Türker Küyel, *Aristoteles ve Farabi'nin Varlık ve Düşünce Öğretileri*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1969, s. 1; Walter Kranz, *Antik Felsefe Metinler ve Açıklamalar*, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul, 1976, s. 60-61; Jonathan Barnes, *Sokrates Öncesi Yunan Felsefesi*, s. 138-139; Wilhelm Capelle, *Sokrates'ten Önce Felsefe I*, çev. Oğuz Özügül, Yaylacık Matbaası, İstanbul, 1994, s. 143-144.

12 Parmenides, *Doğa Hakkında (Şiir)*, FR. 2, s. 1-5; John Burnet, *Early Greek Philosophy*, s. 173. Parmenides'in bu konudaki görüşlerini açıklarken Aristo, "...Çünkü var olanın dışında var olmayan hiçbir şeyin olmadığını ileri süren o, zorunlu olarak tek bir şeyin, yani var olanın olduğunu ve başka hiçbir şeyin var olmadığını düşünmektedir." demektedir. Aristoteles, *Metafizik*, çev. Ahmet Arslan, c. I (A-Z), Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir, 1985, 986 b 25-30.

ikinci araştırma yolunda ileri sürülen var olmayanın var ve zorunlu olduğu yolunun düşünülemez ve ifade edilemez olmasından dolayı bu yolun bırakılması, dolayısıyla geriye bir araştırma yolu olarak Var Olan'ın Var Olduğunu, hiçbir şey olmayanın ise var olmadığını söylemek gerektiği yolunun takip edilmesi tavsiye ediliyor.

Yukarıdaki açıklamalardan anlaşıldığına göre, Parmenides'in mistik düşünce yolculuğunda, varlık ve düşünce statüsünde, bilinebilen ve hakikat olan birinci yol olarak Var Olan'ın var olduğu, var olmayanın var olmadığı; bilinemeyecek ve ifade edilemeyecek olan ikinci yol olarak var olmayanın var olduğu, üçüncü yol olarak da düşünmekle var olmanın aynı şey olduğu olmak üzere üç yol ortaya konmaktadır. Sözü edilen statüde, varlığın makul bir vaziyet arzettiği, düşüncenin var olan bir şeyi düşündüğü kabul edilmekte, böylece Varlık vardır ile Düşünüyorum birbirine eşit kabul edilerek varlık ve düşünce arasındaki zıtlık ortadan kaldırılmaktadır. Yani düşünmekle var olmak aynı şeydir denilerek, Düşünce ile Varlık arasındaki zıtlık kaldırılarak uyumlu hale getirilmiştir.¹³

Burada Parmenides, “ Var Olan, Var Olan'dır, Var Olmayan ise asla Var Olan olamaz” derken, varlıkla, varlık olmayan zıtlığından hareket ederek Varlığı temellendirmeye çalışmaktadır. Onun böyle bir fikir ileri sürmesinin temelinde, her şeyin aslının ne olması gerektiği konusunda, kendisinden önceki filozofların ortaya attığı fikir ve görüşler yatmaktadır. Bu filozoflar arasında yer alan Thales, her şeyin aslının Su; Anaximenes, Hava; Herakleitos ise Ateş olduğunu ileri sürmüşlerdir. Eğer bu filozofların temele aldığı mantıkla hareket edilecek olursa, her şeyin aslı olduğu kabul edilen ilkenin hem kendisi, hem de kendisi olmayan olduğu söylenecektir. Parmenides, bu şekildeki bir düşüncenin bir çelişkiyi içerdiğini düşünmektedir. Çünkü gerek Thales'in, gerek Anaximenes'in ve gerekse Herakleitos'un hareket ettiği mantığa göre, her şeyin aslı olarak kabul edilen temel ilke, ister Su, ister Hava ve isterse Ateş olsun, kendilerine ait olan incelleme veya seyrekleşme, kalınlaşma veya sıklaşma hareketleri¹⁴ sonu-

13 Mübahat Türker Küyel, *Aristoteles ve Farabi'nin Varlık ve Düşünce Öğretileri*, s. 1-2.

14 Ancak burada Herakleitos'un, incelleme veya seyrekleşme yerine yukarıya doğru olan hareket, kalınlaşma veya sıklaşma yerine aşağıya doğru olan hareket ifadelerini tercih ettiğini belirtmek gerekir.

cunda biraz önce bir şey olurken biraz sonra bir başka şey olmaktadırlar. Bu ise bir şeyin hem kendisi ve hem de kendisinden başka bir şey olması anlamına gelmektedir ki, böyle bir sonuç doğruyu ve gerçeği kavramada insanın asıl rehberi olan aklın çelişkiye düşmesine neden olacağından, sağduyu sahibi olan hiçbir insan her şeyin esaslı olacak olan varlığın değişken olmasını asla kabul etmeyecektir.

Oysa Parmenides'e göre, onlar, kabul ettikleri temel ilkenin hem Varlık olduğunu, hem de varlık olmadığını söylemişlerdir ki, böyle bir fikir açıkçası çelişkiye ihtiva etmektedir. Örneğin Herakleitos, temel ilke olan Ateş'in, aşağı doğru olan hareketiyle ateşte kalınlaşmasıyla hava, havada kalınlaşmasıyla su, suda kalınlaşmasıyla toprak; yukarı doğru olan hareketiyle toprakta incilmesiyle su, suda incilmesiyle hava, havada incilmesiyle ateş olduğunu söylemiştir ki, bu apaçık bir yanıştır. Oysa basit bir düşünme, ateşin su, suyun da ateş olamayacağını gösterir. Çünkü su bir şey, ateş de başka bir şeydir. Her iki unsur, her şeyden önce mahiyeti icabı birbirinin zıddıdır. Suyun ateş veya bir başka şey, ateşin de su veya bir başka şey olması demek, bir şeyin hem kendisi hem de kendisinden başka bir şey olması demektir. Bu ise yukarıda da ifade edilmeye çalışıldığı gibi çelişkili düşünmekten başka bir şey değildir. Parmenides açısından meseleye bakılacak olursa Varlık, ne su ve ateşin ve ne de bir başka şeyin eşiti olamaz. O, ancak Varlığın, Gerçeğin, Bir'in kendisi olabilir. Bu nedenle Varlık, Varlık'tır, Gerçeklik'tir, Bir'dir. Varlık, asla varlık olmayan olamaz. Varlığın, Varlık olduğunu söylemek, suyun veya ateşin veya bir başka şeyin Varlık olmadığını söylemektir. Su, sudur, ateş de ateştir. Su varlık olmadığı için, su, varlıktır demek yanıştır.¹⁵

Sözü edilen nedenlerden dolayı kendisinden önceki filozofların her şeyin aslının ne olması gerektiği konusunda kabul ettikleri temel ilkelere mantıksızlığı içerdiğini fark eden Parmenides, her şeyin aslının ne olması gerektiği konusunda aklın prensiplerini temele alarak mantık kuralları çerçevesinde hareket etmenin daha doğru olacağını ve böylece aklın, tereddütlerden, kararsızlıklardan kendisini arındıracağını, antinomik çıkamazlara asla düşmeyeceğini düşünmüştür. Açıkçası o, çelişmezlik ilke-

15 Vergilius Ferm, *A History Of Philosophical Systems*, New York, 1950, s. 74-75.

sinden hareketle fikirlerini temellendirmeye çalışmaktadır. Bunun anlamı tenakuzun olmayışı, özdeşlik ilkesinin asli oluşudur.

Parmenides'in yukarıda zikredilen fragmanda geçen, “Bu irdeleme yolu, Var Olan’ın var olmamasının mümkün olmadığını da akla kabul ettirecektir.” ifadesi, anlam olarak Varlığın olmamasının imkansız olduğunu, yani Varlığın zorunlu olduğunu söylemeyi içermektedir. Bu ifadeyle o, ancak Varlığın düşünülebileceğini, yokluğun ise düşünülemeyeceğini ve hatta ifade edilemeyeceğini de vurgulamak istemiştir. Böyle bir mantığın gereği olarak da fragmanın devamında o, “Düşünülen şeyle Varlık aynı şeydir, Düşünmekle Var Olmak aynıdır.” demiştir. Onun, var olmayanın Varlık olamayacağı fikrinden hareket ederek Varlığın, Zorunlu Varlık olduğu ifadeyle, M.S. 870-950 yılları arasında yaşayan Türk İslâm filozofu Farabi’nin, “ Tanrı var olmamazlık edemez, onun için varlığı ezelidir ve devamlıdır. Varlığının devamını sağlayan herhangi bir şeye ihtiyacı yoktur, bilakis, kendi kendisine kâfidir. Çünkü kendisinin ne kendisiyle ne kendisinden ne de kendisi için olduğu bir sebebi yoktur.”¹⁶ cümlelerindeki ifadeleriyle, “ ...Tanrı, tanımı, zıddı, kemmiyeti, sebebi olmayan, akıl, hikmet, hakikat, hayat, aşk gibi isimlerinin ve bunlara bağlı sıfatlarının O’nun bir olan cevherinden başka bir şeyi ifade etmediği ve zâtı mutlak varlığından başka bir şey olmayan asıl varlık olarak kendini arz etmektedir. Çünkü, ay altı küresine nüfuz edebilen adem ona hiçbir şekilde nüfuz edememektedir. Adem, varlığı ve gerçekliği olmayandır; ademin hiçbir bakımdan varlığı yoktur. O halde, asıl varlığın Vacibu’l-Vücut olması lâzımdır.”¹⁷ cümlelerindeki ifadeleri, Parmenides’in ifadesini tamamlayan ifadeler olarak dikkati çekmektedir. Çünkü Parmenides’in, varlıkla, varlık olmayan zıtlığından hareket ederek Varlığı temellendirmeye çalıştığına benzer bir mantıktan hareket eden Farabi de, yokluğun hiçbir şekilde varlık olamayacağı fikrinden hareket ederek Tanrı’nın zorunlu varlık olduğunu temellendirmektedir. Yani Farabi de, Tanrı’nın zorunlu varlık olduğunu, yoklukla kıyaslayarak temellendirmektedir.

16 Mübahat Türker Küyel, *Aristoteles ve Farabi’nin Varlık ve Düşünce Öğretileri*, s. 83.

17 Mübahat Türker Küyel, *Aristoteles ve Farabi’nin Varlık ve Düşünce Öğretileri*, s. 85-86.

Parmenides, “Düşünülen şeyle Varlığın aynı şey olduğunu, yani Düşünmekle Var Olmak aynıdır.” demekle sadece düşünceyle varlık arasındaki zıtlığı ortadan kaldırmakla kalmıyor, aynı zamanda düşüncenin, mutlaka bir şeyi düşünmekten başka bir şey olmadığını da ifade etmek istiyor. Şayet düşünce, düşünme eyleminde bulunuyorsa, mutlaka bu düşünme eyleminin bir konusu var demektir. Çünkü düşüncenin, bir şeyin düşüncesi olmamasına imkân yoktur. Bu ancak Varlığın düşünülebileceği ve ifade edilebileceği, yokluğun ise asla düşünülemeyeceği, yani bilinemeyeceği anlamına gelmektedir. Nitekim Parmenides, Sokrates’in, “... idealardan her biri galiba birer kavram. Bu durumda düşünceden başka bir yerde bulunmaları uygun olmayacaktır. O zaman da her bir idea kesinlikle tek olacak...” sorusuna, “ Tamam, kavramların her biri tektir ama ne gibi bir kavram söz konusu hiç bir şeyin kavramı mı? Bu olanaksız. Öyleyse belli bir şeyin mi kavramı? Evet. Var olan bir şeyin mi, var olmayan bir şeyin mi? Var olan bir şeyin. Bir tek şeyin değil mi? Bu şeyi düşünce hepsine giderek, tek olan bir idea olarak düşünenecektir, öyle mi? Evet. O halde her şeyde hep aynı olarak düşünülen bu ideanın tek olması olanaksız olmayacak mı? Bu da zorunlu görünüyor.”¹⁸ sözleriyle cevap vermiştir ki, bu da durumun böyle olduğunu göstermektedir.

Böylece Varlık ile düşünce arasında birebir ilişki kuran Parmenides, sadece Var Olan’ın düşünülebileceği, var olmayanın ise asla düşünülemeyeceği görüşündedir. Çünkü ona göre var olmayan üzerinde düşünmek hiç düşünmemekle aynıdır. Varlığın olmamasını düşünmek imkansızdır. Varlık’tan söz edilebilir ve O, benim düşüncemin objesi olabilir. Üzerinde düşünebileceğim ve kendisinden bahsedebileceğim şey olabilir. Olmayan hiç bir şey ise, düşüncenin ya da konuşmanın konusu olamaz. Çünkü hiç bir şey hakkında konuşmak, konuşmamaktır. Hiç bir şeyle ilgili olarak düşünmek, hiç düşünmemekle birdir.¹⁹

18 Platon, *Parmenides*, 32bc. Ayrıca aynı konuda bkz. Platon, “... Bilen bir insan bir şey bilir mi, yoksa hiçbir şey bilmez mi? Glaukon, onun yerine sen cevap ver. Bir şey bilir derim. Bu şey, olan bir şey midir, olmayan bir şey mi? Olan bir şeydir. Olmayan bir şey nasıl bilinir? Öyleyse, araştırmamızı daha ileri götürmeden de, şunu güvenle söyleyebilecek durumdayız: Tümünden var olan şey bilinebilir, hiç var olmayan şey hiç bilinemez. Evet güvenle söyleyebiliriz bunu.” demektir. Bkz. Eflatun, *Devlet V*, çev. Hüseyin Demirhan, Yelken Matbaası, İstanbul, 1973, 476 e 477 a.

19 John Burnet, *Early Greek Philosophy*, s. 173. Ayrıca bkz. Mübahat Türker Küyel, *Aristoteles ve Farabi’nin Varlık ve Düşünce Öğretileri*, s. 1-2.

980-1037 yılları arasında yaşayan İslam filozofu İbn-i Sina da, zorunlu varlık konusundaki görüşlerini verirken Zorunlu Varlık için “ mahiyeti var olmak olandır ” der. Aklın kabul ettiği genel bir kavram olan varlığı, İbn-i Sina, olmayan, mümkün ve vacib olmak üzere üçe ayırıyor. Ona göre, Zorunlu Varlık, var olması zorunlu olan varlıktır. Buradan hareketle o, Zorunlu Varlığı, “yokluğunun düşünülmesi mantiken muhal olan varlık” diye tarif eder.²⁰ Bu açıkçası, Zorunlu Varlığın yokluğunun düşünülmesinin imkansız olduğu anlamına geldiği gibi, yok olanın düşünülmesinin ve ifade edilmesinin imkansız olduğu anlamına da gelmektedir. Böylece İbn-i Sina da, Parmenides’in ifade ettiğine benzer bir şekilde Tanrı’nın zorunlu varlık olduğunu ve O’nun yok olmasını düşünmenin akla uygun düşmeyeceğini belirterek Zorunlu Varlığı temellendirmektedir.

Bu durumda Hak ve Adalet Tanrısı’nın sözlerinden hareket eden Parmenides’e göre, sağ duyu sahibi olan bir kimseye mantık ölçüleri içerisinde konuşmak için sadece bir tek yol kalmaktadır ki, o da Var Olan’ın var olduğunu söylemektir. Çünkü Var Olan’ın var olduğunu kanıtlayacak birçok delil varken, var olmayanın varlık olduğunu kanıtlayacak hiçbir delil yoktur. Bu delillerin başında Var Olan’ın, yaratılmadığı ve tahrip edilemez olduğu gelmektedir. Yani Var Olan, yaratılmamıştır, yaratılmadığı için de yok olmayacaktır. Buna göre, Var Olan, yani Varlık, ezeli ve ebedidir. Çünkü Varlık, ne bir zamanlar var edildi, ne de var edilecektir. Varlık, ezelde vardı, şimdi var, kendi kendinedir, kendindedir, kesintisizdir, boşluksuzdur, Bir’dir. Hak ve Adalet Tanrı’sının ifadesine göre, Varlığa bir başlangıç bulmak mümkün değildir. Çünkü O’nun varlığa gelmesini, artmasını ve gelişmesini sağlayacak bir başlangıç yoktur. Varlığın, varlığa gelmesi konusunda var olandan veya var olmayandan doğması gibi iki ihtimal göz önünde bulundurulacak olursa, bu ihtimallerden birincisine göre Varlık, var olandan doğamaz. Çünkü eğer böyle olacak olursa, bu durumda onu varlığa getirmek için daha önce bir varlığın mevcut olması gerekirdi. Böyle bir durumda da o, varlık olamazdı, onu varlığa getiren varlık, Varlık olurdu. İkinci ihtimale göre, Varlığın, var olmayandan doğması da mümkün değildir. Çünkü eğer var olan hiçlikten gelmişse, hangi zorunluluk onu önce veya sonra hiçlikten doğmaya ve sonra da gelişmeye

20 Mehmet Aydın, *Din Felsefesi*, Karınca Matbaacılık, İzmir, 1987, s. 24.

sevk etmiş olabilir ki? Yukardaki tahlillerden hareket edilecek olursa, var olmayan düşünülemediği ve ifade edilemediği gibi, var olmayandan var olan değil ancak var olmayan meydana gelebilir. Ayrıca inandırma gücü, var olmayanın kendisinden, var olan herhangi bir şeyin doğmasına asla izin vermeyecektir. Bu nedenlerden dolayı Varlık, ne var olandan ne de var olmayandan meydana gelmiştir. Varlık, kendi kendinde, kendinde olarak ezeli ve ebedîdir.²¹

Parmenides'ten aşağı yukarı yüz yıl kadar önce M.Ö. 7. asırda yaşadığı tahmin edilen Hint düşünürü Arunna'nın oğlu Uddalaka, oğlu Svetaket'uya, Tanrı konusundaki görüşlerini öğretirken, "Başlangıçta, sadece 'İkincisi olmayan tek Varlık (Tanrı) vardı. Bazı kimseler, başlangıçta hiçbir şeyin olmadığını ve evrenin bu hiçlikten doğduğunu söylerler.' Fakat böyle bir şey nasıl olabilir? Var olmayan şeyden var olan nasıl meydana gelebilir? Evet oğlum, başlangıçta sadece, 'İkincisi olmayan tek Varlık vardı. Bu tek Varlık, kendi kendine düşündü: 'Çoğalayım, gelişeyim. Böylece kendisinden evreni yarattı ve her varlığın içine girerek gizlendi. Her şeyin Atman'ı oldu, Her şeyin özü oldu. Svetaketu!'..."²² demektedir. Bu sözlerden anlaşıldığına göre, Uddalaka, ezeli ve ebedî olan ikincisi olmayan Varlık olmadan varlıkların olamayacağını, hiçlikten varlığın veya varlıkların meydana gelemeyeceğini, çünkü yokluktan ancak yokluk gelir düşüncesiyle böyle bir şeyin asla düşünülemeyeceğini ileri sürmektedir. Çünkü o, bu sözleriyle, Parmenides'ten aşağı yukarı bir asır önce aynı akıl yürütmeye Varlık'la, varlık olmayanı kıyaslayarak varlığı temellendirmeye çalışmaktadır. Açıkçası bu sözleriyle onun, Parmenides'i öncelediği söylenebilir.

21 Parmenides, *Doğa Hakkında (Şiir)*, Fr.8, S. 1-13 John Burnet, *Early Greek Philosophy*, S. 174-175; Wilhelm Capelle, *Sokrates'ten Önce Felsefe I*, S. 146-147. Walter Kranz, *Antik Felsefe Metinler Ve Açıklamalar*, S. 62-63; S. J. Frederick Copleston, *A History Of Philosophy*, Vol. 1, New Jersey, 1946, S. 48.

22 Derleyen Mehmet Ali Işım, *Upanişadlar 'Tanrının Soluğu'*, *Dergâh Yayınları*, İstanbul, 1976, s. 105. Wilhelm Ruben de, Uddalaka'nın Tanrı konusundaki görüşlerini değerlendirirken, özet olarak onun, başlangıçta, mutlak olarak var olan bir Varlığa inandığını, başlangıçtaki bu Varlık'tan ilk olarak ateşin, ardından suyun, sudan sonra da toprağın meydana geldiğini belirtiyor. Uddalaka'ya göre, ezeli ve ebedî olan başlangıçta ikincisi olmayan bu varlık, Hava'dır. Bkz. Wilhelm Ruben, *Felsefenin Başlangıcı*, Doğan Matbaası, Ankara, 1947, s. 47.

Parmenides'in bu düşünce yolculuğunda, Varlığın ezelî ve ebedî olmasının nedeni olarak Adalet Tanrısı gösterilmektedir. Çünkü ona göre, Adalet Tanrısı, Varlığın zincirini gevşetmemiştir, böylece O'nun doğuşuna ya da ölmesine izin vermemiş, tam tersine O'nu desteklemiştir. Böyle bir karara varmanın temelinde, Varlığın ya var veya yok olması bulunmaktadır. Oysa Varlığın var edilmeye ihtiyacı yoktur. Böylece yollardan birini doğru olmadığı için düşünülemez ve ifade edilemez diye reddetmeye, diğerini ise tek gerçek ve doğru yol diye seçmeye kesinlikle karar verilmiştir. Çünkü bu durumda Var olan, gelecekte nasıl var olabilirdi ki? Veya nasıl var olmuş olabilirdi ki? Eğer Varlık, varlık haline gelmiş olsaydı, o zaman O, varlık olamazdı, yukarıda da ifade edilmeye çalışıldığı gibi, onu varlığa getiren varlık varlık olurdu. Şayet gelecekte var olması gerekseydi, o yine aynı şekilde varlık olamazdı. Çünkü bu durumda gelecekte onu varlığa getirecek olan varlık, Varlık olurdu. Bu nedenle Parmenides'e göre, Adalet Tanrısı, Varlık için, varlığa gelmeye ve varlıktan gitmeye yani oluş ve bozuluşa Varlığın zincirini iyice sıkıştırarak izin vermemiştir. Böylece Varlık için oluş yok sayıldığı gibi bozuluş da yok sayılmıştır.²³

Parmenides'e göre, Var Olan'ın var olduğuyla ilgili olan en önemli delillerden birisi, O'nun, tam, eksiksiz, mükemmel olmasıdır. Çünkü Var Olan'ın da bir sınırı olduğundan O, tamdır, mükemmeldir ve tıpkı yusuvarlak bir küre gibi merkezinden dışa doğru her yandan eşittir. Varlık, kendi kendinde, tam ve bütün olduğundan hiçbir yerde daha büyük veya daha küçük olmamalıdır. Tanrı kanunu gereği Var olan bozulamaz olduğundan O'nun bütün olmasını engelleyebilecek bir var olmayan yoktur. Çünkü Var Olan'dan bir yerde daha fazla, bir yerde daha az olan bir var olan yoktur. Varlık, her yandan kendine eşit olduğundan, aynı şekilde eşit sınırlara dayanır.²⁴

Varlık, bütün olarak kendi kendisiyle aynı olduğundan ne bölünebilir, ne de herhangi bir yerdekenden daha ziyade bir yerde ne çok fazla

23 Parmenides, *Doğa Hakkında* (Şiir), Fr. 8, s. 13-22. John Burnet, *Early Greek Philosophy*, s. 174-175; Wilhelm Capelle, *Sokrates'ten Önce Felsefe I*, s.147; Walter Kranz, *Antik Felsefe Metinler ve Açıklamalar*, s. 63.

24 Parmenides, *Doğa Hakkında* (Şiir), Fr. 8, s. 43-49; John Burnet, *Early Greek Philosophy*, s. 176; Wilhelm Capelle, *Sokrates'ten Önce Felsefe I*, s. 148; Walter Kranz, *Antik Felsefe Metinler ve Açıklamalar*, s. 64.

ne çok az Varlığın birlikte olmasına engel olabilecek bir varlık vardır. Her şey (Evren), Var Olan'la doludur. Bu nedenle Varlık, fasılası olmayan bir bütündür, çünkü Varlık, ancak Var Olan'la sınırdadır, Var Olan var olana bitişir.²⁵

Varlık'ın, sınırının kendi sınırı olması, O'nu sınırlayabilecek bir başka varlığın olmaması anlamına geldiği gibi, O'nun dengi olabilecek bir varlığın olmaması anlamına da gelir. O, tabiri caizse bizatihi, denksiz, alternatififsiz varlıktır. Sınırsız güçtedir. Öyle ki, O'nun gücüne denk güçte bir varlık bulunmadığı gibi, O'nun gücüne yakın O'ndan biraz zayıf bir varlık da yoktur. Tanrı kanunu gereği, O'nun için oluş ve bozuluş da söz konusu değildir. Çünkü Hak ve Adalet Tanrıçası O'nun için oluş ve bozuluşun kapılarını kapatmıştır. Oluş ve bozuluşun kapılarının kapatılması, güçlü zorunluğun yani tabiri caizse Tanrı Kanunu'nun, kaderin gereğidir. Sınırsız güçte olduğu için, O'nun gücünü aşabilecek bir varlık olmadığından, O'nu sarsarak harekete geçirebilecek bir varlık da yoktur. Kendi kendinde olarak dolu olduğundan, kendisinin bir fasılası veya boşluğu olmadığından O, hareketsizdir. Bu nedenle kendi sınırları içinde hiç hareket etmeden, hiç değişmeden kendi kendine kalır ve hiç değişmez. O, tamdır, mükemmeldir. O, kendi kendinde, kendi sınırı kendisi olan bir varlık olarak eksiksiz varlıktır.

Parmenides'in, Varlığı, tam, mükemmel, eksiksiz, öncesiz ve sonrasız, denksiz, benzersiz ve alternatififsiz olarak göstermesi, Türk İslâm filozofu Fârâbî'nin zorunlu varlık olarak kabul edilen Tanrı'yı tanımlarken, "Varlığın bütün dolgunluğuyla, ademden hiçbir iz taşımadan ilkin ve doğrudan doğruya ait olduğu şey, Fârâbî'ye göre, Tanrı'dır. Tanrı'nın varlıktaki üstünlüğü ve kemali en yüksek derecededir. Ondan daha önce veya ondan daha üstün olan başka bir varlık yoktur."²⁶ şeklinde ifade ettiği belirtilmektedir ki, bu ifadeler onun, Tanrı'nın mükemmelliği konusunda Parmenides gibi düşündüğünü göstermektedir.

25 Parmenides, *Doğa Hakkında (Şiir)*, Fr. 8, s. 23-25; John Burnet, *Early Greek Philosophy*, s. 175; Wilhelm Capelle, *Sokrates'ten Önce Felsefe I*, s. 147; Walter Kranz, *Antik Felsefe Metinler ve Açıklamalar*, s. 63.

26 Mübahat Türker Küyel, *Aristoteles ve Farabi'nin Varlık ve Düşünce Öğretileri*, s. 82-83.

1033-1109 tarihleri arasında yaşayan Saint Anselmus da, Tanrı için, “Kendisinden daha büyüğü (mükemmeli) hiç tasarlanamayan bir varlığı” kastettiğini söylüyor. O, kendisinden daha mükemmeli hiç tasarlanamayan bir varlıktan da, hem zihinde hem de realitede var olan varlığı kastettiğini belirtiyor. Çünkü onun yürüttüğü mantık gereği, kendisinden daha mükemmeli hiç tasarlanamayan bir varlık, eğer sadece zihinde var ama realitede yoksa böyle bir varlık, hem zihinde hem de realitede var olan bir varlığa göre eksik olacaktır. Bunun tersine kendisinden daha mükemmeli hiç tasarlanamayan bir varlık, eğer sadece realitede var ama zihinde yoksa böyle bir varlık da, hem zihinde hem de realitede var olan bir varlığa göre eksik olacaktır. İşte bu nedenle o, Tanrı için, “ Kendisinden daha büyüğü (mükemmeli) hiç tasarlanamayan bir varlıktır ” derken, hem zihinde hem de realitede var olan varlığı kastettiğini ifade etmektedir.²⁷ Görüldüğü üzere, Saint Anselmus da, Tanrı konusundaki düşüncelerini temellendirirken tıpkı Parmenides gibi mükemmellik kavramından hareket etmektedir. Çünkü Parmenides, Varlığın mükemmel, tam ve eksiksiz olduğu görüşünden hareket ederek Varlığı temellendirirken, Saint Anselmus da, Tanrı’yı kendisinden daha mükemmeli düşünilemeyen bir varlık olarak temellendirmektedir.

1596-1650 yılları arasında yaşayan René Descartes de, Tanrı’nın varlığını mükemmellik kavramından hareket ederek temellendirmeye çalışmıştır. Çünkü o, özellikle Meditasyonlar isimli eserinin 3. ve 5. Meditasyonlarında bu konu üzerinde durmuştur. O, kendinden, dış âlemin varlığından ve her şeyden şüphe ettiğini, ama bu şüphe hali anında bir tek şeyden şüphe etmediğini, bunun da şüphe eden birinin düşünen biri olduğunu, düşünen birinin de var olması gerektiğini düşünüyor. Bu düşüncesinin neticesi olarak “şüphe ediyorum öyleyse düşünüyorum, düşünüyorum öyleyse varım” gibi bir sonuca ulaşarak kendi varlığını temellendiriyor. Kendi varlığını temellendirmesi esnasında, zihninde bir mükemmellik fikri bulunduğunu da tespit ediyor. Bundan sonra da zihnindeki bu mükemmellik fikrinin, kendisi tarafından zihnine konulup konulamayacağını araştırıyor.

27 Anselmus, “Proslogion” (Bölüm 11), *Metinlerle Ortaçağda Felsefe*, çev. Betül Çotuksöken ve Saffet Babür, Gülen Ofset, İstanbul, birinci baskı, 1989, s. 149-150; Anselmus, *Proslogion*, İngilizce Orjinali PDF, s. 87-88; Mehmet Aydın, *Din Felsefesi*, Karınca Matbaacılık, İzmir, 1987, s. 22-23.

Netice olarak bu fikrin zihnine kendisi tarafından konulamayacağını, çünkü kendisinin sınırlı, sonlu, yanılan, aldatılan, aldatan, eksik bir varlık olduğunu, bu nedenle bu fikri kendi zihnine kendisinin koyamayacağını, bu fikri zihnine sınırsız, sonsuz, asla yanılmayan, asla yanıtlanamayacak olan, asla aldatmayan, en eksiksiz, en tam, en yetkin, kısacası en mükemmel olan Varlık koymuş olabilir. Bu nedenle o, ben Tanrı'yı, "Tanrı adıyla sınırsız, ebedî, değişmez, her şeyi bilen, her şeye gücü yeten, eylemiyle kendimin ve diğer bütün var olan şeylerin (böyle şeylerin olduğu doğruysa) yaratıldığı ve meydana getirildiği bir tözü kastediyorum."²⁸ Ve "...zihnimde onun idesini, yani en yüksek derecede yetkin bir varlık idesini, herhangi bir şekil veya sayı idesinden daha az mevcut bulmuyorum, ayrıca etkin ve ebedî bir var oluşun onun doğasına ait olduğunu da, bir şekil veya sayı hakkında kanıtlayabildiğim her şeyin gerçekten o şekil veya sayıya ait olduğunu bilişimden daha az açık-seçik olarak bilmiyorum."²⁹ sözleriyle tanımlamaya çalışmıştır. Parmenides'in, Varlığın tam, eksiksiz ve mükemmel oluşundan hareket ederek Varlığı temellendirmesinden hareket ettiği anlaşılan R. Descartes, aynen onun kullandığı mantığa benzer bir mantık kullanarak mükemmellik kavramından hareketle Tanrı'nın varlığını temellendirmeye çalışmaktadır.

Parmenides'e göre, Bir, niçin tam ve kendisine eklemeye yapılamayan tek bir gerçekliktir? Şayet O, tam yani Bütün değil, bölünmüşse, bu durumda kendisinin dışındaki bir başka şey tarafından bölünmüş olmalıdır. Eğer böyle bir durum söz konusu olursa, O, varlık olmaktan çıkar, O'nu bölen varlık, varlık olur. Oysa Varlık, başından sonuna kadar kendi kendisinin aynı olduğundan, yani dolu olduğundan, O'nda boşluk olmadığından hiçbir şey tarafından bölünemez. O'na herhangi bir şey de eklenemez. Çünkü Varlık'ta boşluk olmadığından O'na eklemeye yapılamaz. Ayrıca O'na eklenebilecek herhangi bir şeyin kendisi Varlık olacaktır. Aynı şekilde O, kendinde dolu olduğundan hareket ettirilemez. Çünkü Varlık için

28 Descartes, "3. Meditasyon", *Meditasyonlar: Gassendi'nin Meditasyonlara İtirazı ve Descartes'in Bu İtirazlara Yanıtı*, çev. İsmet Birkan, Şafak Matbaacılık, Ankara, 2007, s. 41. Ayrıca bkz. Descartes, *Metot Üzerine Konuşma*, çev. Mehmet Karasan, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1947, s. 41 ve 48.

29 Descartes, "5. Meditasyon", *Meditasyonlar Gassendi'nin Meditasyonlara İtirazı ve Descartes'in Bu İtirazlara Yanıtı*, s. 61.

Adalet Tanrıçası tarafından bütün hareket ve değişim yani oluş şekilleri hariç tutulmuşlardır.³⁰

Varlığın var olduğuyla ilgili olan bir başka delil, hareketsiz ve değişmez olmasıdır. Çünkü ona göre, Var Olan, homojen, kendi kendisiyle sınırdış ve boşluksuz olduğundan hareketsizdir, sabittir ve değişmezdir. Muazzam sınırlarının içinde kendi kendisiyle hep hareketsiz kalır. Tanrı kanunu gereği Var Olan'ın, kendinde Varlığın, varlık haline gelmesi ve varlıktan gitmesi çok uzaklara sürüldüğünden, gerçek ve doğru inanış tarafından da bizatihi varlık için oluş ve bozulmuş dışlanmıştır. Ona göre; ezeli ve ebedî, olmaması düşünülemeyen, denksiz, eksiksiz, tam ve mükemmel, sonsuz güçte, ihtiyaçsız, boşluksuz, bölünemeyen, kendisine hiçbir ekleme veya çıkarma yapılamayan, kendi kendisiyle aynı, sınırı kendisi olan bizatihi Varlığın değişirliği akla yani düşünme gücüne uygun değildir. Şayet bunun tersine olmaması düşünülemeyen varlığın değiştiği kabul edilecek olursa, böyle bir durum, Varlığın hem kendisi hem de kendisi olmaması anlamına gelir ki, işte bu varlığa hem varlıktır, hem de varlık değildir demek olur. Böyle bir düşünce ise aklı çelişkiye düşürür. Bu nedenle Varlığın, bizzat kendisi hareketsizdir, hiç kımıldamadan kendi yerinde sabit kalır. Çünkü Tanrı kanunu gereği güçlü zorunluluk onu çepe çevre saran sınırının bağlarında tutmaktadır.³¹

Varlığın değişmez ve hareketsiz olması konusuna açıklık getirirken Prof. Dr. Mübahat Türker Küyel “Kut, Fârâbî ve İbn Sînâ’daki al’ Akl al’ Fa’al İçin Bir Temel Oluşturabilir mi? «adlı makalesinde, “...Nitekim Parmenides’te de gerçeğin ‘yuvarlak göğsü’ hiç şeklini değiştirmiyordu. Bunun anlamı evren küresi kendi sınırında sabittir, ne içine doğru bir çöküntü, bir ‘Kur’, bir çukur ne de dışına doğru bir çıkıntı yapmadığı gibi, bulunduğu yeri terk edip başka bir yere de gitmez, demektir. Çünkü Parmenides’e göre, en dış evren küresinin de dışında ‘ne doluluk ne de boşluk’(Halâ, Mele) bulunmaktadır. Her tür varlığın sınırı en dış evren küresindedir.”³² demektedir.

30 S. J. Frederick Copleston, *A History Of Philosophy*, s. 50.

31 Parmenides, *Doğa Hakkında (Şiir)*, Fr. 8, s. 26-34; John Burnet, *Early Greek Philosophy*, s. 175; Wilhelm Capelle, *Sokrates’ten Önce Felsefe I*, s. 147; Walter Kranz, *Antik Felsefe Metinler ve Açıklamalar*, s. 63-64.

32 Mübahat Türker Küyel, “Kut, Fârâbî ve İbn Sînâ’daki al’ Akl al’ Fa’al İçin Bir Temel Oluşturabilir mi?”, *İbn Sînâ Doğumunun Bininci Yılı Armağanı*, der. Aydın Sayılı, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1984, s. 489-590.

Parmenides'e göre, kısaca ifade etmek gerekirse, içinde Var Olan olmadan ifade edilende düşünme bulunamayacağından, düşünme ile düşünmenin nesnesi aynıdır. Ayrıca Kader, Var Olan'ı bütün ve hareketsiz kalmaya mahkum ettiği için, Var Olan'ın dışında ona denk veya ondan biraz zayıf bir başka varlık bulunmamaktadır. Bu nedenle ölümlülerin doğru olduğuna inanarak Varlık'la ilgili olarak sözle dile getirdikleri, varlığa gelme -varlıktan gitme, var olan- var olmayan, yer değiştirme ve parlak renklerin değişmesi gibi ifadelerin hepsi birer ad olmaktan başka bir şey değildirlir.³³

Parmenides'e, Varlık hakkında yeterince doğru ve güvenilir bilgileri verdiğini düşünen Hak ve Adalet Tanrıçası, bundan sonra ölümlülerin vehimlerini öğrenmesi hususunda ona tavsiyelerde bulunurken, "Ölümlüler yargılarını, iki biçimle isimlendirme üzerine kurdular, bu isimlendirmelerden biri doğru olmadığından bunlardan biri zorunlu değildir. Onları biçimlerine göre karşıt olanlara ayırdılar ve birbirlerinden farklı işaretlerini belirlediler. Bir yana, yumuşak, çok hafif, her tarafında bizzat kendisinin aynı olan göksel ateşi koydular, fakat başkasıyla değil. Diğer tarafta yoğun ve ağır bir kütle olan karanlık gece, ona tamamen zıttır. Hiçbir zaman herhangi bir ölümlünün düşüncesi seni etkilemesin diye, baştanbaşa evrenin düzenini bana görüldüğü gibi sana eksiksiz anlatıyorum."³⁴ ifadelerini kullanmaktadır.

Yine Parmenides, bu fragmandaki sözleri desteklemek üzere, "Bütün şeylere ışık ve gece adı verildikte, güçlerine göre olan şeylerle bunlar ve şunlar adlandırıldıkta, her şey doludur aynı zamanda ışık ve gönmez gece ile her ikisi de eşit olan; yoktur çünkü ikisinden biri içinde olmayan."³⁵ demektedir.

33 Parmenides, *Doğa Hakkında (Şiir)*, Fr. 8, s. 35-42; John Burnet, *Early Greek Philosophy*, s. 176; Wilhelm Capelle, *Sokrates'ten Önce Felsefe I*, s. 147-148; Walter Kranz, *Antik Felsefe Metinler ve Açıklamalar*, s. 64. Bu ifadelerden hareketle, Parmenides'te nominalizmin izlerinin bulunduğu söylenebilir. Sadece Ona göre, Varlık gerçeklidir, onun dışındakiler isimlerden başka bir şey değildir.

34 Parmenides, *Doğa Hakkında (Şiir)*, Fr. 8, s. 50-60; John Burnet, *Early Greek Philosophy*, s. 176; Wilhelm Capelle, *Sokrates'ten Önce Felsefe I*, s. 148-149; Walter Kranz, *Antik Felsefe Metinler ve Açıklamalar*, s. 64-65.

35 Parmenides, *Doğa Hakkında (Şiir)*, Fr. 9; John Burnet, *Early Greek Philosophy*, s. 176-177.

Aristo, onun, bu ifadeleri kullanmasının temelinde, kendisinin gözlemlenen olayları göz önünde bulundurunca, hem tanım bakımından Bir Olan'ın, hem de duyuşal çokluğun varlığını kabul etmek zorunluluğuyla karşılaşınca, onun, iki nedenin varlığını ortaya koymak gereğini hissettiğini belirtiyor. Onun kabul etmek durumunda kaldığı bu iki nedenden birisi Sıcak Olan, diğeri de Soğuk Olan'dır. Bir başka ifadeyle belirtmek gerekirse bunlar, ateş ve topraktır. Aristo'ya göre, o, bunlardan Sıcak Olan'ı varlıkla, Soğuk Olan'ı da yoklukla bir tutmaktadır.³⁶

Eduard Zeller de, Aristo'nun ele aldığı bu konuya açıklık getirirken, Parmenides'in şiirinin ikinci bölümünde, dünyanın sıradan bir insanın bakış açısıyla nasıl açıklanabileceğini göstermeye çalıştığı üzerinde durmuştur. Aslında var olan tek şey Varlık'tır. Sıradan insanlar, var olmayana Var Olan'ın yanına yerleştirir. Her şeyin, biri Varlık'a, diğeri var olmayana karşılık gelen, aydınlık ve sıcaklık ve Parmenides'in aynı zamanda toprak olarak isimlendirdiği gece, yoğun karanlık ve soğukluk olan³⁷ iki unsurdan meydana geldiğini düşünürler. Theophrastos'a göre, Parmenides, öncekini (aydınlık ve sıcak olanı) aktif ve daha sonrakini (karanlık ve soğuk olanı) pasif prensip olarak tanımlar, fakat bunlara her şeyi kontrol eden mistik Tanrısal formu bir tamamlayıcı olarak ilave eder. O, dünyanın yaratılışının ve düzeninin bu çeşit faraziyelerle nasıl açıklanabileceğini göstermeye çalışmıştır. Parmenides, dünyanın yapısını küresel bir yeryüzü ve kısmen karanlık, kısmen aydınlık, kısmen bu ikisinin karışımı niteliğindeki farklı kürelerden ibaret olarak düşünmüştür. Bu küreler arzın etrafında kümelenmiş ve sabitleşmiş gök kubbesiyle çevrelenmiştir.

Parmenides aynen Anaximandros ve Xenophanes gibi, insanın topraktan yani balçıktan meydana geldiğine inanmıştır.³⁸ Onların fikirle-

36 Aristoteles, *Metafizik*, c. I (A-Z), 986 b 30, 987 a 1.

37 Anaximandros'ta, aydınlık ve sıcak olan unsur hava, karanlık ve soğuk olan unsur ise topraktır. Aslına bakılırsa hava ruh karşılığı alınabilir.

38 Diogenes Laertios, Parmenides'in bu konudaki görüşlerini açıklarken, ateşin el sanatçısının toprağın da maddenin işlevini gördüğünü, insanın güneşten oluşumunun ilk sırada yer aldığını, insanın tüm evreni oluşturan soğuk ve sıcaktan ibaret olduğunu, Theophrastos'un *Physika* isimli eserinde zikrettiği gibi ruh ile akılın aynı şey olduğunu belirtiyor (bkz. Diogenes Laertios, *Ünlü Filozofların Yaşamları ve Öğretileri*, s. 429); Hilmi Ziya Ülken de, *Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi* isimli eserinde Ali Suavi'nin "*Tarih-i Efkar*" başlıklı yazısında

ri (iki unsurun), bedenlerinin maddi yapısına göre düzenlenmiştir, bu iki unsurdan her biri bizzat kendisine yakın olan şeyi tanır. Fikirlerin karakteri, iki unsurdan baskın olana bağlıdır, bundan dolayı onlar, Varlık (Sıcaklık) baskın olduğunda daha büyük hakikate sahiptirler. Diğer Tanrılara gelince, Parmenides'in onları, tıpkı Rhegiumlu Thaganes'in Homeros'u, Xenophanes'in saldırılarına karşı savunurken yaptığı gibi, alegorik şekilde yorumladığı söylenir. Apollon, güneştir, Hera, havadır, Zeus, sıcaklıktır.³⁹

Sonuç

Genellikle felsefe tarihçileri tarafından Elea Okulu'nun kurucusu olduğu belirtilen Xenophanes, kendisinden önce yaşayan filozofların ortaya attıkları antropomorfik Tanrı anlayışlarıyla, her şeyin esası olarak kabul edilen ilkenin değiştiğini ileri süren filozofların anlayışlarını eleştirerek, Tanrı'nın, Bir, kendi kendisinin aynı, her şeyi gören, her şeyi bilen, her şeyi işiten, ne kılıkça, ne şekilce ve ne de düşünmece hiçbir şeye benzemeyen, hareketsiz olan, değişmeyen, sonsuz güçte, sadece bir düşünüşüyle her şeyi sarsan ve harekete geçiren, tam, mükemmel, ezeli ve ebedi bir varlık olduğunu ileri sürmüştür. Onun böyle bir fikre sahip olmasının temelinde ise, her şeyin temeli olacak olan ilkenin değişmemesi ve benzerli olmaması gerektiği düşüncesinin bulunduğu şüphesizdir. Açıkçası onun tarafından değişen bir şey veya benzerli olan bir şey, nasıl değişen şeylerin temeli olabilir denilmek isteniyor. Çünkü değişen bir şey varlığa getirilen ve varlıktan giden, benzeri veya zıddı bulunan bir şey olurdu ki, böyle bir varlığın her şeyden önce her şeyin garantisi olması imkânsız olurdu. İşte bu çeşit düşünceler, Xenophanes'in, kendisinden önceki filozofların hiçbir şey yok iken sadece kendisi var olan varlık olarak kabul edilen gerek insanî niteliklere sahip olan Tanrı anlayışlarını, gerekse değişerek kendisi

Elealılar hakkında bilgi verilirken Parmenides üzerinde durulduğunu, Parmenides'e göre, "dünya ateş ve topraktan yapılmış olduğu için sevgi ve kin de talih ve talihsizlik gibi dayanılması imkansız mecburiyettir. Güneş sığacı ile ısınmış bir avuç toprak nedir? İnsandır. Akıl ve nizam cisimlerin terkibi ile nispetlidir. Ruh, tekrar eski yerine dönmek üzere birlikten ayrılıp çokluk ve şekil (kesret ve suret)'e düşmüştür. Şu söz ona ait olup söylediği zaman binlerce halk el çırpıyordu: 'İnsan için ilk iyilik hiç doğmamak, ikinci iyilik ölmektir'" denilmektedir. (Hilmi Ziya Ülken, *Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi*, Ahmet Sait Matbaası, İstanbul, 1966, s. 121.)

39 Eduard Zeller, *Outlines of History of Grek Philosophy*, Thirteenth Edition, The Humanities Press Inc, New York, 1969, s. 50.

dışındaki varlıkların var olma nedeni olarak kabul edilen temel ilke anlayışlarını reddetmesine neden olmuştur.

Elea Okulu'nun kurucusu konumundaki Xenophanes'in Tanrı konusunda ileri sürdüğü bu fikirler, varlığı temellendirirken Parmenides'in de hareket noktasını oluşturmuştur. Ona göre de Varlık; Varlık'tır, Bir'dir, ezeli ve ebedîdir. Çünkü Varlık, ezelde vardı, şimdi var, daima var olacaktır. Varlık, yaratılmamıştır, yaratılmadığı için de yok olmayacaktır, kendi kendinedir, kendindedir, kesintisizdir, boşluksuzdur. Adalet Tanrısı, Varlığın varlığa gelmesini ve varlıktan gitmesini istemediğinden O'nun zincirini iyice sıkıştırarak ezeli ve ebedî olmasını sağlamıştır. Kısaca ifade etmek gerekirse Varlık; Bir, ezeli ve ebedî, kendi kendisinin aynı, denksiz, eksiksiz, tam ve mükemmel, sonsuz güçte, ihtiyaçsız, boşluksuz, bölünemeyen, kendisine hiçbir ekleme veya çıkarma yapılamayandır. Bundan dolayı onun anlayışına göre, bu niteliklere sahip olan Varlığın, var olmaması imkânsızdır ve O'nun var olmadığı düşünülemez.

İnsanlığa ait düşünce tarihinde Hint filozofu Uddalaka'nın, "Başlangıçta, sadece 'İkincisi olmayan tek Varlık (Tanrı) vardı. Bazı kimseler, başlangıçta hiçbir şeyin olmadığını ve evrenin bu hiçlikten doğduğunu söylerler.' Fakat böyle bir şey nasıl olabilir? Var olmayan şeyden var olan nasıl meydana gelebilir?..." sözleri, Parmenides'in, "Varlık, ne var olandan doğmuş olabilir; ki aksi takdirde daha önce başka bir varlık mevcut olurdu; ne de var olmayandan meydana geldiğini düşünmene ya da söylemene izin verebilirim, çünkü, var olmayan ne düşünülebilir ve ne de sözle ifade edilebilir. Eğer Var olan hiçlikten gelmişse, hangi zorunluluk O'nu önce veya sonra hiçlikten doğmaya ve sonra da gelişmeye sevk etmiş olabilir ki?" sözlerini söylemesinin temelini oluşturmuştur. Parmenides'in Varlığın olmamasının imkânsız olduğu fikri, Türk İslâm filozofları Farabi ve İbn-i Sina'nın, Tanrı'nın var olmaması imkânsızdır fikrini içeren Vacibu'l-Vücut fikrini kabul etmelerinin temelini oluştururken, Varlığın; eksiksiz, tam, mükemmel, denksiz, benzersiz olduğu fikri de, Farabi, Saint Anselmus ve Descartes'in, Tanrı'nın mükemmel varlık olduğu fikrini ileri sürmelerinin temelini oluşturmuştur.

Parmenides, Varlığın; Ezelî ve Ebedîliğini, Bir'liğini, Bölünmezliğini, Sarsılmazlığını, Değişmezliğini, Benzersizliğini, Denksizliğini, Kendiliğindenliğini, Tamlığını, Mükemmelliğini, vs. delillendirirken, özdeşlik prensibini temele koyarak, O'nun ne olmadığından hareket ederek ne olduğunu ortaya koymaya çalışmakla, felsefe tarihinde kendine özgü yerini layıkıyla almaktadır. Çünkü onun bu Varlık'ı temellendirme anlayışı, yukarıda da ifade edilmeye çalışıldığı gibi, kendisinden asırlar sonra yaşayan gerek Türk İslâm filozoflarının ve gerekse Batılı düşünürlerin Tanrı temellendirmelerinin hareket noktası olmuştur. Ayrıca onun akli temele koyarak akli çelişkiye düşüren bilgilere itibar etmemesi, bilhassa Varlığı temellendirirken ince eleyip sık dokuyarak sonuca gitmeye çalışması, kendisinin antik çağın düşünürleri arasında ayrılaşmasının bir başka nedeni sayılır. Çünkü o, temele aldığı bu mantıkla, özellikle Thales, Anaximenes ve Herakleitos gibi filozoflar tarafından Varlık ile varlık olmayan arasında kendisine kadar sürdürülen ayniyetin, yani varlığa hem varlık hem de varlık değil denilmesini, bir şeyin hem kendisi hem de kendisi olmaması anlamına geldiğini tespit etmiştir. Böylece o, bu şekildeki bir görüşün anti-nomik olduğunu, bundan dolayı da böyle bir görüşün akli çelişkiye düşürdüğünü ve düşüneni karasızlığa sürüklediğini ortaya koymuştur. Açıkçası o, Varlığın temellendirilmesinde inandırma gücünü, yani akli esas almıştır.

O, felsefe tarihçileri tarafından oluş ve bozuluşu kabul etmiyor şeklinde değerlendirilmiştir. Oysa onun anlayışına göre, Adalet Tanrıçası tarafından Varlığın zinciri, varlığa gelme ve varlıktan gitme konusunda iyice sıkıştırıldığından, Varlık için varlığa gelme ve varlıktan gitme diye bir şey söz konusu değildir. O, bu konudaki görüşlerini, "ölümlülerin doğru olduğuna inanarak Varlık'la ilgili olarak sözle dile getirdikleri, varlığa gelme - varlıktan gitme, var olan-var olmayan, yer değiştirme ve parlak renklerin değişmesi gibi ifadelerin hepsi birer ad olmaktan başka bir şey değildirler." diyerek kesinleştirmiştir. Çünkü ona göre, ölümlülerin sözünü ettikleri oluş ve bozuluşu ifade eden bu sözler, bir yanılgıdan başka bir şey değildir. Demek ki, onun için oluş ve bozuluşun reddedilmesi sadece Varlık için söz konusu olmaktadır. Onun böyle bir görüş ileri sürmesi so-

nucunda ise, Aristo'nun da ifade etmeye çalıştığı gibi, kendisinin gözlemlenen olayları göz önünde bulundurunca, hem Varlığın, hem de varlıkların varlığını kabul etmek zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Bu durum ise onu, iki nedeni kabul etmek durumunda bırakmıştır. Ona göre bu iki nedenden birisi Sıcak Olan, yani Ateş, diğeri de Soğuk Olan, yani Toprak'tır. O, bunlardan Sıcak Olan'ı yani Ateş'i, Varlık'la; Soğuk Olan'ı yani Toprak'ı da yoklukla bir tutmuştur. Bu görüşleriyle o, hem Varlık'ın değişmezliği ve hem de varlıkların oluşumu olayını çözmeye çalışmıştır. Açıkçası onun Varlık ve varlıklar için böyle bir görüş ortaya koyması, felsefe tarihinde kendine özgü yerini almasının bir başka nedeni olmuştur.

Öz

Antik Çağda Zorunlu Varlık Anlayışının Öncüsü Parmenides

Aklı dolayısıyla düşünme ve bilgi elde etme gücüne sahip olan insan, deney ve gözlemleri sonucunda elde ettiği bulguları değerlendirerek kendisinin asla şüphe etmeyeceği kesin bilgilere ulaşmasıyla evrenin seçkin varlığı olma vasfını elinde bulundurmakla diğer varlıklardan ayrılmıştır. Bilgi elde etme faaliyetinin temelinde ise sadece ihtiyaç yoktur, aynı zamanda bilmek için bilmek isteği de bulunmaktadır. İnsanlardaki bu bitip tükenmek bilmeyen bilmek için bilmek isteği, ister istemez bu düşünen varlığı, kendinin, kendisi gibi olanların, kendisi gibi olmayanların, dünyaların ve her şeyi kapsayan evrenin var oluşuna neden olan nedeni de araştırmaya sevk etmiştir. Bu açıkçası, evrene, dünyaya ve dünyadaki varlıklara menşe aramaktan başka bir şey değildir. Böyle bir düşüncenin temelinde ise, insanın çevresinden topladığı deney ve gözlemlerin etkisi olduğu muhakkaktır. Felsefe tarihini oluşturan filozofların fikir ve görüşlerine genel olarak bakıldığında, deney ve gözlemlerinin filozofun kendisini, “hiçten hiçbir şey meydana gelmez ama temel ve zorunluluktan her şey meydana gelir” düşüncesine götürdüğü anlaşılmaktadır. Bu ana mesele, insanın havasını teneffüs ettiği bu varlık dünyasında yer almaya başladığı günden beri onun kafasında var olagelmıştır. Bu nedenle filozoflar, evrenden ve dünyadan önce, evren ve dünyanın ve dünyadaki varlıkların var olmasına neden olan bir varlık olup olmadığını kendilerine sorun edinmişler ve bu sorunun cevabı olmak üzere her türlü oluşumun nedeni olabilecek ilkeyi araştırmışlardır. Antik dönemde Yunan fikir dünyasında bu soruya cevap arayan Parmenides’ten önce yaşayan filozoflar, genel olarak başlangıçta bir varlığın bulunduğunu ve bu varlığın kendine ait olan incelleme veya seyrekleşme, kalınlaşma veya sıklaşma hareketleri neticesinde evrendeki oluşumun gerçekleştiğini ileri sürmüşlerdir. Parmenides de, tıpkı onlar gibi temelde bir Varlığın bulunduğunu söylemiş ve kendine özgü bir yöntemle O’nun değişmezliğinde ısrar etmiştir. İşte bu araştırmada Parmenides’in Varlığı temellendirirken kullandığı kendine özgü yöntemle Varlığın niçin değişmez olduğu gösterilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Akıl, Düşünme, Bilgi, Bilme İsteği, Evren, Deney, Gözlem, Değişim, Değişmezlik, Varlık

Abstract

Parmenides, the Pioneer of the Understanding of The Compulsory Being in the Antique Age

Human being, who has the power of thinking and attaining the knowledge due to his reason, differentiates from other beings by attaining the quality of being the eminent entity of the universe through obtaining the indubitable knowledge by assessing the findings that he acquires as a result of his experiments and observations. There is not only the necessity at the base of the activity of obtaining the knowledge or information; at the same time, in order to know there should be the desire to know. Human being's endless desire to know in order to know unavoidably urges this thinking being to search for the reason that causes the existence of himself, the others who are like himself, the others who are not like himself, the worlds and the universe that contains everything. Obviously, this is nothing more than searching for an origin for the universe, the world and the beings in the world. It is certain that the impact of the experiments and observations that the human being gathers from his environment underlies such a mentality. When the opinions and remarks of the philosophers that compose the history of philosophy are examined broadly, it is understood that the experiments and observations redirect the philosopher to the opinion that "nothing comes out of nothing but everything comes out of the fundamental and necessity". This basic problem has existed within the mind of the human being since the day he has participated in the world of being, on which he breathes. Therefore, the philosophers commit themselves to the problem of whether the universe and the world caused the existence of the beings on the world before the universe and the world and as a result of this question they researched any principle that could be the reason of any existence and being. In the antique age, the philosophers before Parmenides who attempted to find an answer to this question, asserted that there was generally a being at the beginning and as a result of this being's own movements of thinning or rarefaction and thickening or fattening, the being in the universe has taken place. Just like them Parmenides maintains that there is a Being at the base and with his own unique method he insists on its determinedness. This study attempts to unearth why the being is invariable through the unique method that Parmenides utilizes when he grounds the Being.

Keywords: Reason, Thinking, Knowledge, Information, Acquiring knowledge, Universe, Experiment, Observation, transformation, Determinedness, Being.

Kaynakça

- Anselmus, “Proslogion” (Bölüm 11), *Metinlerle Ortaçağda Felsefe*, çev. Betül Çotuksöken ve Saffet Babür, Gülen Ofset, İstanbul, birinci baskı, 1989.
- Anselmus, *Proslogion*, İngilizce Orijinali PDF.
- Aristoteles, *Metafizik*, çev. Doç. Dr. Ahmet Arslan, c. I (A-Z), Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir, 1985.
- Aydın Mehmet, *Din Felsefesi*, Karınca Matbaacılık, İzmir, 1987.
- Barnes Jonathan, *Sokrates Öncesi Yunan Felsefesi*, çev. Hüsen Portakal, Umut Matbaası, İstanbul, 2004.
- Burnet John, *Early Greek Philosophy*, Published By Meridian Books, New York, 1957.
- Capelle Wilhelm, *Sokrates'ten Önce Felsefe I*, çev. Oğuz Özügül, Yaylacık Matbaası, İstanbul, 1994.
- Crescenzo Luciano De, *The History of Grek Philosophy*, vol. 1 (The Pre-Socratics), Pan Boks Ltd. Cavaye Place, London, 1990.
- Descartes, *Metot Üzerine Konuşma*, çev. Mehmet Karasan, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1947.
- Descartes, *Meditasyonlar Gassendi'nin Meditasyonlara İtirazı ve Descartes'in Bu İtirazlara Yanıtı*, çev. İsmet Birkan, Şafak Matbaacılık, Ankara, 2007.
- Eflatun, *Devlet V*, çev. Hüseyin Demirhan, Yelken Matbaası, İstanbul, 1973.
- Ferm Vergilius S. J., *A History Of Philosophical Systems*, Printed The United States Of America, New York, 1950.
- Hilmi Ziya, *Türk Tefekkür Tarihi*, c. 2, Matbaa-ı Ebüzziya, İstanbul, 1933.
- Işım Mehmet Ali, *Upanişadlar 'Tanrının Soluğu'*, Dergah Yayınları, İstanbul, 1976.
- Kranz Walter, *Antik Felsefe Metinler ve Açıklamalar*, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul, 1976.
- Türker Küyel Mübahat, *Aristoteles ve Farabi'nin Varlık ve Düşünce Öğretileri*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1969.
- Türker Küyel, Mübahat, “Kut, Fârâbî ve İbn Sînâ'daki al' Akl al' Fa'al İçin Bir Temel Oluşturabilir mi?”, İbn Sînâ Doğumunun Bininci Yılı Armağanı, der. Aydın Sayılı, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1984.

- Laertios Diogenes, Ünlü Filozofların Yaşamları ve Öğretileri, Pasifik Ofset, İstanbul, 2010.
- Parmenides, *Doğa Hakkında (Şiir)*, çev. Y. Gurur Sev, Yaylacık Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti., İstanbul, 2015.
- Platon, *Parmenides*, çev. Saffet Babür, Pelin Ofset Tipo Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti. İvedik Organize Matbaacılar Sitesi, Ankara, dördüncü baskı, 2014.
- Platon, *Parmenides*, çev. Aziz Yardımlı, İdea Yayınevi, İstanbul, 2011.
- Wilhelm Ruben, *Felsefenin Başlangıcı*, Doğan Matbaası, Ankara, 1947.
- Ülken Hilmi Ziya, *Türkiye’de Çağdaş Düşünce Tarihi*, Ahmet Sait Matbaası, İstanbul, 1966.
- Zeller Eduard, *Outlines of History of Grek Philosophy*, Thirteenth Edition, revised by Dr. Wilhelm Nestle And Translated by L. R. Palmer, The Humanities Press Inc, New York, 1969.